

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра суспільних дисциплін

07-03-461М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«Етика і психологія сімейного життя»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського)
рівня за освітньо-професійною програмою
«Соціально-виховна робота з дітьми та молоддю»
спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
денної форми навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою ННІЕМ
Протокол № 10 від 29.02.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Етика і психологія сімейного життя» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Соціально-виховна робота з дітьми та молоддю» спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» денної форми навчання. [Електронне видання] / Стасюк М. І. – Рівне : НУВГП, 2024. – 24 с.

Укладач: Стасюк М. І., кандидат психологічних наук,
доцент кафедри суспільних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Олексін Ю. П., д.п.н., професор,
завідувач кафедри суспільних дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності
011 «Освітні, педагогічні науки»
Кочубей А. В.

© М. І. Стасюк, 2024

© НУВГП, 2024

ЗМІСТ

1. Передмова	4
2. Методичні поради для роботи над дисципліною	5
3. Теми семінарських занять.	7
4. Плани семінарських занять	7
5. Теми для самостійного вивчення	17
6. Завдання до самостійної роботи	19
7. Індивідуальні науково-дослідні завдання	20
8. Питання до підсумкового контролю	21
9. Рекомендована література	23
10. Інформаційні ресурси	24

1. Передмова

Навчальна дисципліна «Етика і психологія сімейного життя» є обов'язковим компонентом (БК 1.2) освітньо-професійної програми «Соціально-виховна робота з дітьми та молоддю» спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, яка введена для вивчення майбутніми фахівцями теорії про основи етики і психології сімейного життя.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Етика і психологія сімейного життя» є

засвоєння студентами знань про цілі, задачі та специфіку етики і психології сімейних взаємовідносин;

формування навичок:

аналізувати та пояснювати основні поняття етики та психології сімейного життя,

ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання, розуміти закономірності та особливості розвитку особистості в сім'ї, функціонування психічних явищ під час розв'язання професійних завдань;

дискутувати, обстоювати власну позицію з основних питань психології сім'ї, модифікувати висловлювання згідно з особливостями співрозмовника різних культур;

складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів відповідно до запиту;

живити ефективних заходів щодо збереження психічного здоров'я, конструктивної взаємодії під час розв'язання родинних проблем;

готовності до практичної роботи з сімейними парами

Окрім лекційних занять значна кількість годин (12 год.) відводиться семінарським заняттям, що вимагають

формування навичок самостійної роботи задля ефективного засвоєння курсу.

2. Методичні поради для роботи над навчальною дисципліною

Запропонована здобувачам вищої освіти 2 курсу предметної спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» навчальна дисципліна охоплює пізнання функцій та типів сімей, їх структури та чисельності; правових основ шлюбу і сім'ї; умов та порядку вступу до шлюбу; прав батьків при народженні дитини, прав і обов'язків батьків і дітей; психофізіологічної сумісності подружжя, ціннісно-орієнтованої єдності подружжя; сімейних конфліктів та шляхів розв'язання, причин та наслідків розлучень; принципів виховання дітей в сім'ї, цілей та завдань сімейного виховання, засобів і способів їх досягнення тощо.

Під час підготовки до семінарських занять насамперед необхідно уважно ознайомитися з планом і запропонованими завданнями, варто опрацювати підручники і посібники, конспект лекцій з теми задля з'ясування суті проблем.

Для глибокого розуміння матеріалу здобувачу необхідно опрацювати терміни, щоб збагнути зміст певних психічних властивостей, станів, процесів. Важливим етапом підготовки є **конспектування першоджерел**, яке необхідно розпочати з прізвища автора, повної назви праці, року і місця її видання.

Конспект необхідно вести охайно, оформити його заголовок, його поле використовувати для запису основної думки конкретного уривку твору.

Завершальним етапом підготовки до семінарських занять є складання тексту виступу у формі поширеного плану, тез тощо.

Виступ заняттях повинен бути розрахований до 7 хвилин з одного питання, а доповнення – 3-4 хвилин. Якщо здобувач бере слово не першим, то варто дати оцінку попереднім виступам. Рекомендується користуватися записами лише при цитуванні або наведенні цифрових даних, а не читати їх.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми «Соціально-виховна робота з дітьми та молоддю» здобувачі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» першого (бакалаврського) рівня повинні набути компетенцій, які сприятимуть успішному здійсненню навчальної, а згодом і професійної діяльності, оскільки формують здатність оволодівати сучасними знаннями, застосовувати їх на практиці, дотримуватись норм професійної етики та стандартів соціальної роботи.

Результатами навчання, які набувають здобувачі вищої освіти, вивчаючи дисципліну, є уміння:

формулювати і вирішувати завдання у сфері соціально-виховної роботи;

інтегрувати теорію з практичним досвідом;

аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, креативно їх вирішувати, передбачати наслідки;

демонструвати професійну компетентність;

професійно розвиватися.

3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Сім'я як соціально-психологічний феномен	2	-
2.	Соціально-психологічна модель сімейних відносин	2	-
3.	Специфіка формування подружньої пари	2	-
4.	Сумісність та адаптація подружжя	2	-
5.	Сімейні конфлікти	2	-
6.	Основні психолого-педагогічні моделі дитячо-батьківських відносин	2	-
7.	Соціально-психологічна робота з сім'єю, де виховується дитина з особливими потребами	2	-
8.	Сімейне консультування	2	-
9.	Кризове сімейне консультування	2	-
	Разом	18	-

4. Плани семінарських занять

Семінарське заняття № 1

Тема: Сім'я як соціально-психологічний феномен.

Вид: семінар-конференція.

Методи: бесіда; робота з науковою літературою; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Методологічна основа етики і психології сімейного життя.
2. Характеристика понять «сім'я» і «шлюб».
3. Функції сім'ї, їх загальна характеристика.
4. Структура сім'ї, її життєвий цикл.
5. Охарактеризуйте правила, ролі, межі та сімейні міфи.

Узагальнення вивченого: діагностика знань в усній і тестовій формі.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану заняття.

1. Розробити «золоті правила» задоволеності шлюбом.
2. Вплив соціально-психологічного клімату на функціонування сім'ї.

Семінарське заняття № 2

Тема: Соціально-психологічна модель сімейних відносин.

Вид: семінар-дискусія..

Методи: евристична бесіда, робота з навчально-методичною літературою; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Характеристика основних теоретичних підходів до основних тенденцій розвитку сучасної сім'ї.
2. Структура сімейних відносин.
3. Еволюція сімейно-шлюбних відносин.
4. Типологізація сімей, структура, форми, стилі виховання, проблеми сучасної сім'ї..

Узагальнення вивченого: діагностика знань у формі колоквиуму; виконання практичних завдань.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу, підготувати мультимедійну презентацію відповідно до плану.

1. Основні тенденції психологічних проблем сімейних відносин.
2. Форми організації шлюбу і сім'ї.
3. Соціальні функції сім'ї.
4. Моногамні та полігамні (поліандрія і полігінія) шлюби.

Семінарське заняття № 3

Тема: Специфіка формування подружньої пари

Вид: семінарське заняття.

Методи: бесіда; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Періоди формування подружньої пари. Концепції планування сім'ї.
2. Мотиви вступу у шлюб. Психологічна готовність до шлюбу.
3. Поведінкові механізми реалізації дошлюбних і шлюбних ролей.
4. Людина у статусно-рольовій системі сім'ї.
5. Кризові ситуації у сім'ї.

Узагальнення вивченого: діагностика знань в усній і тестовій формі.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: опрацювати рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи та мультимедійну презентацію відповідно до плану заняття.

1. Теорії вибору шлюбного партнера.
2. Особливості передшлюбного періоду.
3. Форми сімейних стосунків.
4. Психологічні особливості етапів життєдіяльності сім'ї.

Семінарське заняття № 4

Тема: Сумісність та адаптація подружжя

Вид семінарське заняття.

Методи: робота з навчально-методичною літературою; самостійна робота, рольові ігри, групові дискусії.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Поняття психологічної сумісності в діаді; класифікація та характеристика рівнів сумісності у подружжі.
2. Сумісність у подружжі як передумова успішності шлюбу.
3. Характеристика психологічних факторів, які руйнують психологічну сумісність шлюбних партнерів і сім'ю.
4. Періодичні кризи розвитку сім'ї як об'єктивні причини подружньої дисгармонії.

Узагальнення вивченого: діагностика знань у формі фронтального опитування; виконання практичних завдань.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу, підготуватися до заняття, відповідно до плану.

1. Психоаналітичне та когнітивістське трактування сумісності у подружжі.
2. Феномен прощення та його роль в оптимізації відносин у подружжі..
3. Періодичні кризи розвитку сім'ї як об'єктивні причини подружньої дисгармонії.

Семінарське заняття № 5

Тема: Сімейні конфлікти.

Вид семінар-мозковий штурм.

Методи: бесіда, мозковий штурм.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Сімейні конфлікти та їх характеристика.
2. Типологія та причини конфліктів у подружжі.
3. Мотивація сімейних конфліктів.
4. Моделі поведінки в сімейних конфліктах.

Узагальнення вивченого: діагностика знань у формі колоквиуму.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати мультимедійну презентацію відповідно до плану заняття.

1. Стреси та емоційне вигорання.
2. Неблагополучні сім'ї.
3. Фактори розлучення. Фази і стадії розлучення.

Семінарське заняття № 6

Тема: Основні психолого-педагогічні моделі дитячо-батьківських відносин

Вид: семінар-дискусія.

Методи: бесіда, мозковий штурм, самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Сім'я як інститут виховання та соціалізації дитини.
2. Специфіка сімейного впливу на розвиток особистості дитини.
3. Типи і стилі батьківського виховання.
4. Роль батька і матері в сімейному вихованні.
5. Психоаналітична модель сімейного виховання.

Узагальнення вивченого: діагностика знань у тестовій формі.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи.

1. Батьківське ставлення.
2. Роль прабатьків і сиблінгів у процесі соціалізації дитини.
3. Біхевіоральна модель сімейного виховання.
4. Гуманістична модель сімейного виховання.

Семінарське заняття № 7

Тема: Соціально-психологічна робота з сім'єю, де виховується дитина з особливими потребами.

Вид семінарське заняття.

Методи: бесіда; робота з науковою літературою; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Загальна характеристика сімей, що виховують дитину з особливими потребами можливостями.
2. Характер сімейного виховання як показник психологічної адаптації матерів дітей з психофізичними порушеннями.
3. Особливості психотерапевтичної роботи із сім'єю, яка виховує дитину з обмеженими можливостями.
4. Комплексна допомога сім'ї у розумінні батьками потреб дитини, формуванні адекватних методів взаємодії задля покращення навичок комунікації з дитиною та її соціалізації.

Узагальнення вивченого: діагностика знань в усній і тестовій формі.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу та підготувати мультимедійну презентацію відповідно до плану заняття.

1. Особливості соціалізації дитини-інваліда.
2. Особливості функціонування інклюзивно-ресурсних центрів.

Семінарське заняття № 8

Тема: Сімейне консультування.

Вид семінарське заняття.

Методи: бесіда; робота з науковою літературою; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Специфіка сімейного консультування.
2. Теоретичні моделі сімейного консультування.
3. Психологічне консультування і психотерапія: компаративістський підхід.
4. Основні стадії та принципи процесу консультування сім'ї.
5. Теоретичні моделі сімейного консультування.

Узагальнення вивченого: діагностика знань в усній і тестовій формі.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу та підготувати мультимедійну презентацію відповідно до плану заняття.

1. Механізми психологічної корекції сімейних стосунків.
2. Особливості консультування дитячо-батьківських стосунків.
3. Доцільність застосування сімейної психотерапії

Семінарське заняття № 9

Тема: Кризове консультування.

Вид семінарське заняття.

Методи: бесіда; робота з науковою літературою; самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми.

План

1. Консультування сім'ї з приводу труднощів у взаєминах з дітьми.
2. Консультування сім'ї з приводу соціальних і психічних відхилень у дітей.
3. Консультування сім'ї з приводу психодинамічної неконгруентності особистості.

Узагальнення вивченого: діагностика знань в усній і тестовій формі.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5., 6, 7.

Завдання здобувачам вищої освіти для підготовки заняття: Опрацювати рекомендовану літературу та підготувати мультимедійну презентацію відповідно до плану заняття.

1. Основні стадії та принципи процесу кризового сімейного консультування.
2. Консультування при насиллі у сім'ї.
3. Психодинамічна модель сімейного консультування.

5. Теми для самостійного вивчення

Як вже наголошувалося, самостійна робота студента є основним видом засвоєння навчального матеріалу з дисципліни «Етика і психологія сімейного життя» у позааудиторний час.

Метою самостійної роботи є формування у студентів навичок і вмінь працювати з літературою, здатності визначити свою позицію й аргументовано обґрунтувати її, віднаходити стрижневі аспекти проблем, що потребують вирішення.

Предметом самостійної роботи студентів є вивчення ними окремих тем указаної навчальної дисципліни, підготовка презентацій тощо. Також самостійна робота студентів включає опрацювання наукових праць з окремих проблем сучасної психології.

Самостійна робота організовується у такій послідовності:

- попереднє вивчення навчальної програми з дисципліни;
- ознайомлення з літературою лекції;
- слухання лекції, складання лекційного конспекту з подальшим його доопрацюванням;
- вивчення і аналіз рекомендованої літератури і виконання контрольних завдань;
- з'ясування питань, які виникли під час вивчення матеріалу, консультації у викладача.

Основні теми навчальної дисципліни, що потребують самостійного опрацювання:

1. Різноманіття визначень поняття сім'я у психології.
2. Стадії розвитку сім'ї (Грегорі Бейтсон).

3. Конфлікти у подружжі як суб'єктивна несумісність поглядів, потреб, дій шлюбних партнерів.
4. Особливості конфліктів у благополучних й неблагополучних сім'ях.
5. Ревнощі та сімейна зрада.
6. Причини розлучень подружжя.
7. Комплексна допомога сім'ї у створенні стимулюючого та розвиваючого середовища; організації консультацій дитини з різними фахівцями.
8. Комплексна допомога сім'ї у наданні інформації про законодавчі акти, що захищають права дитини та її батьків, про соціальні гарантії та про державні і громадські організації, які надають послуги дітям з вадами розвитку та їх батькам.
9. Консультування з суїцидальними та летальними тенденціями.

6. Завдання для самостійної роботи.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денної/заочної форми навчання
1	Законспектувати різноманіття визначень поняття сім'я у психології	6
2	Законспектувати стадії розвитку сім'ї (Грегори Бейтсон)	7
3	Відобразити схематично особливості конфліктів у благополучних й неблагополучних сім'ях	7
4	Розкрити причини конфліктів у подружжі як суб'єктивна несумісність поглядів, потреб, дій шлюбних партнерів	7
5	Опрацювати додаткову літературу про ревності та сімейну зраду	6
6	Презентувати причини розлучень подружжя	6
7	Презентація «Комплексна допомога сім'ї у створенні стимулюючого та розвиваючого середовища; організації консультацій дитини з різними фахівцями»	7
8	Підготуватися до проведення ділової гри «Комплексна допомога сім'ї у наданні інформації про законодавчі акти, що захищають права дитини та її батьків, про соціальні гарантії та про державні і громадські організації, які надають послуги	7

	дітям з вадами розвитку та їх батькам»	
9	Опрацювати додаткову літературу про консультування з суїцидальними та летальними тенденціями	7
	Разом	60

7. Індивідуальні науково-дослідні завдання

Індивідуально-науково дослідне завдання (ІНДЗ) як вид самостійної роботи передбачає залучення здобувачів вищої освіти до наукових досліджень. Фактично виконання таких завдань в процесі засвоєння навчальної дисципліни «Етика і психологія сімейного життя» дозволяє студентам опановувати методикою наукових досліджень у галузі практичної психології.

Для оформлення ІНДЗ план до теми здобувач складає самостійно, відповідно в такий же спосіб займається пошуком наукової літератури. Індивідуальні консультації з викладачем сприятимуть виконанню ІНДЗ, спрямовуючи його в позитивне русло. Важливою складовою підсумкового результату ІНДЗ є правильне оформлення бібліографічних посилань як по тексту роботи, так і в прикінцевому списку використаних джерел з теми (відповідно до бібліографічного опису з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ8302: 2015).

Набуття студентами навичок наукових досліджень під час виконання ІНДЗ сприятиме подальшому конструктивному написанню курсової чи у підсумку кваліфікаційної роботи.

Підготовка і захист ІНДЗ на запропоновані теми:

1. Скласти конспект «Особливості роботи з сім'єю, де є психологічне насилля. Психологічні та юридичні наслідки».
2. Особливості виховання дітей у сім'ї під час війни.
3. Розказати про феномен «комбатанства» у сучасній українській родині.
4. Проблема реабілітації сімей-свідків бойових дій.

8. Питання для підсумкового контролю

1. Охарактеризуйте особливості нуклеарної сім'ї.
2. Назвіть функції сім'ї, їх особливості.
3. Що таке сім'я, чим вона відрізняється від інших соціальних груп.
4. Чим нуклеарна сім'я відрізняється від розширеної?
5. Доповніть речення: «о поняття «структура сім'ї» входить...»
6. Поясніть, що включає в себе поняття «життєвий цикл сім'ї».
7. Що таке сім'я, її особливості?
8. Які функції дошлюбного періоду?
9. Назвіть сутність поняття «сімейна криза», вкажіть причини виникнення кризи у шлюбі, особливості перебігу.
10. Охарактеризуйте параметри сімейної системи.
11. У чому сутність теорії любові за Дж. Стернбергом?
12. Охарактеризуйте, чим егалітарна сім'я вирізняється від інших видів.
13. Що таке генограма і хто ввів це поняття у науку?
14. Охарактеризуйте мотивації створення шлюбів.
15. Хто такі сиблінги?
16. Назвіть охарактеризуйте позитивні характеристики благополучних сімейних відносин за К. Роджерсом.
17. Охарактеризуйте сім'ї за їхнім складом.

18. Назвіть сім'ї за рівнем життя та охарактеризуйте їх.
19. Розкажіть про три основні поняття структурної моделі за С. Мухіним.
20. Чим відрізняються сім'ї, які мають чіткі сімейні межі, від сімей з дифузними сімейними межами?
21. Від чого залежить міцність сім'ї?
22. Що таке шлюб?
23. Що таке сімейна історія?
24. У чому сутність поняття «готовність до шлюбу»?
25. Назвіть етичні принципи роботи з сім'ями.
26. Що таке супервізія? Її цілі.
27. Фази сімейного життя, їх характеристика.
28. Психологічні умови стабільного шлюбу.
29. Особливості та мотивація шлюбно-сімейних відносин.
30. Адаптація подружжя до сімейного життя.
31. Охарактеризуйте психологічний клімат у сім'ї.
32. Готовність молоді до подружнього життя.
33. Особливості спілкування у сім'ї та вплив на її стабільність.
34. Стилі сімейного виховання.
35. Типові помилки виховання дітей у сім'ї.
36. Роль сім'ї батьків у підготовці дітей до подружнього життя.
37. Методи вивчення сім'ї, загальна характеристика.
38. Психологічне консультування сім'ї: види і принципи.
39. Охарактеризувати типові помилки сімейного виховання.
40. Основні напрямки розвитку сім'ї на сьогодні.
41. Психологічна допомога сім'ї, цілі та завдання.
42. Характеристика особливостей психокорекції відносин подружжя.
43. Охарактеризуйте батьківські стосунки з дітьми у багатодітній сім'ї.
44. Роль сім'ї у соціалізації особистості.

45. Зміст та завдання психології сім'ї.

9. Основна література

1. Деніжна С. О. Психологія сім'ї: Навчально-методичний комплекс. Київ : Інститут кримінально-виконавчої служби, 2014. 37 с.

2. Корольчук М. С. Психологія сімейних взаємин. Вид-во: Ніка-Центр, 2010, 296 с.

3. Поліщук В. М. Психологія сім'ї. Київ : Університетська книга, 2018, 282 с.

4. Помиткіна Л. Психологія сім'ї : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. 270 с.

5. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій : метод. посіб. / за заг. ред. З. Г. Кісарчук. Київ : ТОВ “Видавництво “Логос”. 2015. 207 с.

6. Столярчук О. Психологія сучасної сім'ї: навч. посіб. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с.

7. Федоренко Р. Психологія сім'ї. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 364 с.

8. John W. Thoburn, Thomas L. Sexton. Family Psychology: Theory, Research, and Practice. Praeger; 1st edition, 2015. 280 p.

9. James Bray and Mark Stanton. Family Psychology. Wiley-Blackwell, 2012. 784 p.

Допоміжна література

1. Прохорова О. Психологія сім'ї. Психологічне здоров'я. URL: https://stud.com.ua/137463/psihologiya/psihologiya_simyi_psihologichne_zdorovya

2. Суслова Т. Психологія сім'ї з основами сімейного консультування. URL:

https://stud.com.ua/152169/psihologiya/psihologiya_simyi_z_o_snovami_simeynogo_konsultuvannya .

3. Якимова Т. Психологія сім'ї. URL: https://stud.com.ua/153654/psihologiya/psihologiya_semi

10. Інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека НУВГП. м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75. URL: <http://lib.nuwm.edu.ua/>

2. Обласна наукова бібліотека. м. Рівне, майдан Короленка, 6. URL: <http://libr.rv.ua>

3. Освіта.UA: Освіта в Україні та за кордоном. URL: <http://osvita.ua/>

4. Вища освіта. URL: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/

5. Обласна наукова бібліотека (м. Рівне, майдан Короленка, 6. URL: <http://www.libr.rv.ua/>

6. Психологічний сайт. URL: <http://psy.piter.com/>

7. Рівненська централізована бібліотечна система (м. Рівне, вул. Київська,44). URL: [http://www.cbc.rv.ua /](http://www.cbc.rv.ua/).

8. Стандарт вищої освіти зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки». URL: [https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/ /](https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/)